

‘OO’ΨԱՐ

Զարարվին
Դրին Ալբ

Գ. Տարի, Թիւ 3, Մարտ 1, 1929

ՊԱՇՏՈՆԱԹԵՐԹԻԿ ԶԵԴՅՈՅ ԽՕՎԱՅԻ ԸՆԹԵՐՅ. ԸՆԿ-ԷԼՆ

Հրատարակելի Գրութիւններ Ղրկել 1326 W. Huron St., Chicago, Ill.

ՀԻՆՔ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԱՆՈՒԿԸ

Կազմակերպութիւններ, ինչպէս անհատներ,
կը ծնին, կ'աճին ու կը զօրանան՝ կատարելու ի-
րենց որոշ դերը այն ընկերութեան մէջ, ուր կը
զործեն ու կ'ապրին:

Կազմակերպութիւն մը՝ զես նոր ծնունդ առաջ՝ կը գտնուի իր մանկութեան շրջանին մէջ: Արակէս զի ան աճի ու զօրանայ, պէտք է մանկան բը արտած մտյասկան հողածութիւնն ու գորովացիր խնամքը ստանայ՝ զինքը կազմող անդամներն են կոմիտ:

Կազմակերպութեան մը նպատակը եւ հետապնդումնիքը սրբան ալ նուիրական ու վսեմ ըլուն, բաւական չեն մշտարթուն, զործօն եւ յարաւուն պահելու համար կային: Անհրաժեշտ է որ անձիւր անդամ իր գործովն ու խնամքը, իր կոհաբեութիւնն ու նուիրումը արամագբէ, այսօր եւ ապավունք, իր պատկանած կտզմակերպութեան բարձացման եւ զարգացման ստատորելու համար:

Չնդշոյ վերջ՝ Մխութիւնը՝ հինգ տարեկան
ասալպատի, մանուկ կազմակերպութիւն մըն է:
Իրու է, չափ գործ չէ կատարած է, որովհետեւ
ինքն իսկ պէտք ունի կազմուրումի եւ ուժաւոր-
ան: Իրու է, չի կրնար անմիջական կերպով օգ-
ուտթիւն հայցող կոչերուն հասնիլ, որովհետեւ
առաջանակ տկար է եւ ապագուն իր մարմին:

Հետո ապար է ու ազագուս իր ստրունը:

Տկար է եւ ազագուն մեր սիրեցեալ հինգ տարեկան մանուկը, որովհետեւ Զնդուցին, — Հարադատ սերունդը երեկի քաջ ու իր արիւնն իսկ հայրենիքի սիրոյն ուղիօրէն հոսեցնող պասերուն, — կը զլանայ իր հոգածութիւնն ու նուիրումը, երբեմն յանձնուած անտարքերութեան թմբիրին,

Երբեմն սարուած չկամութենէ եւ երբեմն ալ անձնատուր անարդարանայի եսասիրական կիրքերու:

Հինդ տարեկան մանկան տկար եւ ազագուն
մարմինը՝ ցուբա քամիներու եւ անսուազութեան
գէմ պաշտպանելու համար զործող հոգիները շատ
բնականօրէն անբաւական կը նկատեն իրենց հըս-
կումը, իրենց հոգն ու նուիրումը, եւ սրտագինս
կը բաղձան իրենց ճիգին, իրենց զոհաբերութեան
լծակից, սրտցառ աշխատակից տեսնել բոլոր հայ-
րենակիցները:

Եւ ինչու չէ: Հինգ տարեկան մանուկը հոգեցաւակն է ամէնքին, եւ ամէնքը, ամէնքը պէտք է ըենց սիրալիք գուրզուրանքը շատյին անոր, որպէս անոր մարմինը հասակ քաշէ, անդամները ուժովնան եւ զեղեցկանայ անոր տեսքը: Պէտք է ամէնքը այդ նորափթիթ մանկան կենարար կաթջամբերու աշխատանքին մէջ իրենց բաժինը ունենան, մինչեւ որ ան կայտառ երիտասարդ մը ըլլայ եւ օր մը՝ իր կարգին՝ փոխազարձէ իրեն ցոյց տրուած կարեկից հոգածութիւնը:

Կ'ըսուի որ այս տարրուան Մարս ամիսը մեր
այս մանկան հինգերորդ տարեդարձն է: Ուրա-
խութեան եւ խինողի տոփիթ մըն է տախկա: Հարցը,
սակայն, որ կը յուղէ մեր միտքը, այն է թէ քա-
նինքն՝ հոգեւին կը մասնակցին տօնակատարու-
թեան այս խրախնձանքին, քանինքն՝ այդ մանկան
շուրջ բոլորուած ապագայ երջանիկ օրեկու մաղ-
թանքը ունին իրենց սրտին խորը եւ զբժներուն
վրայ:

Զնդուցքի', ատեն է որ ժպառն դէմքդ ցոյց
տաս հինգ տարեկան մանկան՝ Զնդոյ Վերը. Մի-
ւթեան, ե'ւ ուրախացնես ե'ւ ուրախանաս: Անոր
երկարէ ձեռքդ ու վեր բարձրացուը զայն: Ատիկա-
պիտի ըլլայ նաեւ քու բարձրացումդ:

ՄԱՐՏ ԱՄԻՍԸ

Մարտ ամիսը մեզի կը յիշեցնէ ա'յն եռուն կեանքը, որ կ'ապրէինք մեր պաշտելի ծննդավայրին մէջ:

Չնդշոյ մէջ Մարտ ամիսը գործի սկզբնաւորութեան ամիս մըն էր: Զմեռ ատեն Չնդշոյ ամբողջ բնակչութիւնը զրեթէ դադրեցուցած իր առեւտուրը՝ անձնատաւը կ'ըլլար ուրախութեան եւ մեզկ ու հետ կեանքի մը, այն զիտակցութեամբ թէ մօտ է Մարտ ամիսը, որ իրեն պիտի պարզեւէ աշխատելու եռանդ ու կարողութիւն՝ անոնցմով ապահովելու իր յաջորդ տարուան պարէնը:

Եւ ահա Մարտ ամիսը կուղար իրեն հետ բերելով գորնանային մեղմ զեփիւոը եւ բնութեան լուրը դեղեցկութիւնները:

Մարտ ամիսը բոլոր Չնդուցիներու համար չարքաշ գործունէութեան ամիսն էր, անոնք այդ օրերուն կ'սկսէին չարքան չարքան մէկնիլ քաղաքին ու երթալ իրենց առեւտուրին վայրը՝ չարունակելու իրենց գործը: Կիները այդ օրերուն կ'սկսէին իրենց սատայնանկի խանդոս աշխատանքին:

Հայրենակիցներ, այսօր տասնեւհինդ տարի է որ դադրած է այդ աշխատանքը Չնդշոյ մէջ, ան չկայ այլեւ, չկան անոր արի բնակիչները: Միթէ, սակայն կարելի՞ է մոռնալ այս բոլորը: Ո'չ երբեք, քանի՛ մենք հաւատարմօքէն կը հետեւինք մեր բարի նախնիքներու օրինակին:

Չնդշոյ Վերջ. Միութեան կեդր. Վարչութիւնը շատ յարմար գուգագիսութեամբ մը Մարտ ամիսը որոշած է գործունէութեան ամիս: Ուրիմն հայրենասիրական մաքուր եւ անկեղծ ոգիսով գործի մղութիւնք՝ զօրացնելու Չնդշոյ Վերաշնաց Միութիւնը: Տրամադրենք մեր նիւթական եւ բարյական զոհողութիւնը, զօրավիգ գառնանք Միութեան, որպէս զի ան կարենայ իրադործել իր վեհ նազատակը եւ ապրեցնել անցեալի բոլոր աւանդութիւններն ու մեր քաջ նախնիքներուն խնկելի յիշատակը:

Աօրէնս

Մ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԿԱՐԳԸ ՖԻԼԱՏԷԼՖԻԱՅԻՆ Է

Եիքակօն այս վերջերս շատ խօսեցուց իր վրայ, չնորդիւ իր ծոցին մէջ խլրտող մէկ քանի և սասէրներու, որոնք իրենց նեղմատութեանէն ու փառատենչութեանէն մղուած գծուձ արարքներու գիմեցին եւ այսօր մօտարապէս տարի մըն է որ Միութեան պատիւն ու դրամը օտար դատարաններու առջեւ կը քաշկրան:

Ճիշտ է որ անոնք ամէն կողմէ ստացան իրենց արժանի պատասխանը, բայց եկու տես որ այս մարդիկը ոչ ամօթ գիտեն եւ ոչ ալ խանելու երես ունին: Ասիկա եղաւ իմ վերջին համոզումս, երբ «Ծօվառ»ի նախորդ թիւին մէջ կարդացի կեդր. Վարչութեան «Պաշտօնական»ը, որ ի միջի այլոց կ'ըսէր թէ ամէն միջոց ապարդիւն եղած է խելքի բերելու չարամիս պատակիչները, որոնք այնպէս կ'երեւի թէ մէկ քանի հետեւորդներ ալ Ֆիլատէլֆիոյ մէջ ունին:

Ի լուր ենք թէ, Եիքակոյի բարի ծաղիկները ինքզինքնուն կենդանութիւն տալու համար, Ֆիլատէլֆիա գտնուող ուրիշ երեք Չնդուցիներու վկայութեան դիմած են: Տակաւին չենք զիտեր թէ մեր այս երեք հայրենակիցները ի՞նչ զիրք պիտի բռնեն եւ կամ ի՞նչպէս հրապարակ պիտի դան: Եւ ասիկա լաւ առիթ մըն է որ անոնք երեւան գան իրենց իսկական գոյնովը:

Կանչուած վկաներու առաջինն է «կոռունկ»ի խմբագիր Պրն. Գառնիկ Գէորգեան. անոր առաջարկուած է ստորագրել Չնդշոյ Վերջ. Միութեան գոյնութիւնը ուրացող թուղթի մը տակ, փաստելու համար թէ Եիքակօն ունիք ժամա-

նակ կապակցութիւն եւ յարարելութիւն ունեցած չէ կերպնին հետ, միշտ մնացած է անջատ ու մանցուած է ան կախ ընկերութիւն մը: Այս եւ ասոր նման կարդ մը հարցումներու տակ պիտի ստորագրեն նոյնողէս Կարտաղեա Մարէճեան եւ Սարդիս Պօղոսեան:

Պրն. Գառնիկ Գէորգեան քննագատուեցաւ եւ մէկարուուեցաւ երբ իր թերթին մէջ տեղ տաւալ պատակութիւնը իր կոչին, շատ լաւ հասկցած ըլլարով հանդիրձ անոր իմաստութիւնը յետին նպատակիր: Բայց մենք չենք ակնկալիր ու չենք կրնար հաւատար որ «կոռունկ»ի խմբագիրը պիտի փորձ անդամ իր պատիւը եւ արժանիքը ցեխերու մէջ առտաշել, ստորագրելով այնքան վրանեաց կեղծ թուղթի մը, ուրովհետեւ Պրն. Գառնիկ կուած է Եիքակոյի տաշնի պատգամաւորի՝ 1925ին Ֆիլատէլֆիոյ մէջ գումարուած պատգամաւորական ժողովին, որ ինքը բնարուած է անդամ կելլր. Վարչութեան եւ յետոյ իբրեւ ատենապես այդ Վարչութեան ստորագրութիւն մէջ շատ մը համարիներ, որոնք փորանակուած են կերպունին միջն: Այս յարարելութիւնը շարունակուած է մինչեւ 1928:

Կը տեսնուի թէ Պրն. Գ. Գէորգեան պիտի չկրնայ ստորագրել այս կարգի կեղծ թուղթի մը տակ, քանի որ տիկա պիտի ըլլար իր խսկ գոյնութեան ուրացումը:

Իսկ ո՞վ է սա կարասկիտ Մինարէճեանը: Այս պարունակուած, կշռուած եւ պակաս գտնուած է մեր հայրենական ցական գործերուն մէջ եւ այս պատճառով ալ Միութեան Գերագոյն Փողովը առօք փառօք արտաքատած է զայն ի շարքերէն:

Զեմ գիտես, սակայն, թէ ի՞նչ կրնամ ըսել Պրն. Ս. Պօղոսեանի մասին, որու շատ մօտէն ծանօթ չեմ թիւն, բայց կը լսեմ որ լաւ եւ բարի մարդ մըն է: Մենք վառ ինք թէ բարի ու առաքինի մարդոցմէ չարիք չի ծնիր:

Ուստի իրեն կը մնայ չարատաւորել իր համբաւ և մնալ իր անունի բարձրութեան վրայ, գգու շանալով վառ սակար կարիճներէն, որոնք շատ անդամ կը մօտենան նոյն խոկ բարի մարդերու:

Իսկ մեկ բոլորիս կը մնայ խրատուիլ մեղ հասած վիանիքն ու մնպատուութիւնն, ըլլալ իրապէս անկեղծ ու հարազատ Չնդուցիներ եւ ընել միմիքայն պատուաբեր զործեր, որոնք կը կրնան արժեցնել մեր անունն ու հայքը: Ուկար Նիւ Ենրք

Ա. ՄՏԲՐ

«ԾՕՎԱՌ»Ի ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Պատու. Խմբագրութիւն «Ծօվառ»ի,

Թոյլ տուէք ինձ իմ անկեղծ զգացումները արտայայտել «Ծօվառ»ի հաստած երկամեայ հայրենանուէր զործի մասին: Ամէն ով որ մը ծանօթ է ստորագրական գործերու, գիտէ թէ որքան ծանօթ աշխատութիւնը: Մեր պատուական հայրենակիցներէն մէկ քանիները զնելով իրենց հանդիսար ժամանակակիցներէն զիտէ գանիները զորք սուրեկներու, երազի պէս կը յիշենք Ծօվառը, որ մէր տանիք օրերը կ'անցնէինք եւ խումբ խումբ բաժնուելով ուրախութիւններ ուրաքերէնք: Այսօր փոխուած է ամէն ինչ: «Ծօվառ» եղած է կամ մէր ցիտուցան հայրենակիցներուն միջնեւ: Ան նամակի մը պէս կը անդէն հայրենակիցի տունէր կը կարդացուի Հրամանի մենք, այլ շատ անդամ օտարներ կ'ըսէին իրենց կողմէ յիշենք Ծօվառը:

Մէր հայ գրուներէն մէկը ըստ է թէ Հայ ժողովուրդը որքան մը ամասին կենդանութիւն մէջ է ան կախ ընկերութիւնը: Այս եւ ասոր նման կարդ մը հարցումներու տակ պիտի ստորագրեն այնքան գրանցուած է Հրամանի միջնեւ: Միայն մենք այս անդամ օտարներ կ'ըսէին կեցցեն Չնդուցինը որ ունին իրենց թերթը:

Մէր հայ գրուներէն մէկը ըստ է թէ Հայ ժողովուրդը որքան մը ամասին կենդանութիւն մէջ է ան կախ ընկերութիւնը: Այս եւ ասոր նման կարդ մը հարցումներուն միջնեւ: Ան նամակի մը պէս կը անդէն հայրենակիցիներուն միջնեւ: Ան նամակի մը պէս կը անդէն հայրենակիցի տունէր կը կարդացուի Հրամանի մենք, այլ շատ անդամ օտարներ կ'ըսէին իրենց կողմէ յիշենք Ծօվառը:

ՅԱՅՈՒ ԹՈՒԹՅՈՒՆ

ԿԱՏԱՐԱԿԱՆ

ԶՆԳՈՒՇԻ ԴԱՐԱԽՈՐ ԱՆՑԵԱԼԸ

Աստոնայի խժդութ ջարդէն յետայ, երկուշարթի առաջ մը Զնգուշի կը պաշարուի բազմահազար թուրքերով եւ իմաստերով։ Հայեր՝ քաջ ու յանդուցին՝ ինչու է ին իրենց անհնիքը, անմիջապէս կը ցոցեն իրենց խանութիւնները, զին-էնի իրենին կը հանեն իրենց թաքսացնիքէն։ կը կազմակեր-որդ լուին եւ հայկական թաղերը յարձակումներէ զերծ պա-ցելու համար զիրքեր կը չինին։ Խանգուտ հուսուց մըն է ամսի Հայերու մէջ, հարուստ եւ ազքատ, քահանայ եւ պատուիլի, մհծ եւ փոքր, ամէնքը ինքնապաշտպանու- թան սուրբ գործին կը լծուին։ Դեկապար մարմին մը կը պազմուի մասնակցութեամբ։ Հաճի Աւետիս իգմանեանի, Արքէն Թահանայի, Խաչատուր Դեղինեանի, Խաչա- տուր Գոտօնանի եւ Մարտիրոս Ազգարեանի։ Այս մարմինը հետ կ'առնէ կտրին երխասարդուններ։ Անմիջական կեր- պալ 42 զիրքեր — մարտկոցներ — կը չինուին, իւրաքան- չիր զիրք կը յանձնուի խմբապետի մը։ Թուրքեր ահարե- սոմով կը դիտեն Հայերու պատրաստութիւնները եւ շըր- մի զինեալ խումբերու երթեւեկը թաղէ թաղ։

Այս պաշարումը կը տեւէ 22 օր։ Հայ զինուորներ օրա- նի միայն երկու ժամ կը քնանային եւ արձիւներու պէս յանութիւնները եւ արիւնով յազեցնել իրենց արիւնուու- նարաւը, կը ցրուին իրենց տեղերը։

Այս դէպքին իրը արդիւնք քիւրտ աղաներէն ոմանք կը ներակալուին եւ Տիգրանակերտ տարուելով բանտ կը նկատին, ուրիշ վերջէն կ'աղատին մէծ վնաներու են- թարկուելէ յետոյ։

Զնգուշիներու այս հերոսական դիմադրութեան լու- ր տարածուեցաւ ամենուրեկ եւ ընդէ։ Հայութեան գովես- տին արժանացաւ։

Այս դէպքէն վերջ, Զնգուշիներ տելի տզատ կեանք վարեցին մինչեւ 1914, երբ ծագեցաւ Համաշխարհային պատերազմը։

Զնգուշիներ այս տոթիւ ալ գիմադրած եւ ինքինք- ին պաշտպանած են զէնքով։ Թուրք բանակէն փախչող ասանեակ մը հայ զինուորներ քաջարար կոռւած են մին- մու իրենց յետին փամփուշտը։ Թուրքեր ճարահատ կրակի ուուած են հայկական թաղերը, որով Հայ քաջ մարտիկ- ը քաջուած են դէպէ Ծօվառ եւ հոնիկ մղած են կոիւը, պարկած ու զարնուած են, մինչ Հայ կիներն ու աղջիկները անեւանդուուծ եւ տարուած են Զնգուշին երկու ժամ հե- ռ առ տեղ մը՝ Տուտոն, ուր մեր նախահայրերը կոռւած էին Աքիլլա Պէկին զէմ եւ տարած յաղթանակը։ Չոն, ա- պա կ'ոչնչացուին մեր սիրելիները եւ այսուկս կը փա- կուի գիրքը Զնդոյ փառաւոր պատմութեան։

Այժմ Զնգուշ պարզուած է իր հայ բնակչութենէն, այս սակայն հոս ու հոն, աշխարհի չորս ծագերուն տար- ութնուած Զնդուշցիութիւնը, որ ապադային կը նայի յու- սպից աչքերով եւ Զնդոյ վերը։ Միութեան կողքին կանգ- նած կը ճգնի կերտել նոր Զնդուշը Հայաստանի սարալան- ներէն մէկուն վրայ՝ իբրև հանգրուանը բոլոր Զնգուշին- երուն։

(Վերջ)

Պ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ԶԵՌՆԱՐԿՆԵՐ

ԶՆԳՇՈՅ ՎԵՐԱՇԻՆԱՑ ՄԻՒԻԹԵԱՆ

Երդ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՀԱՆԴԻՍ—ԽՆՁՈՅՔ

ԼՈՐԷՆՍԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

1929, ՄԱՐՏ 17, ԿԻՐԱԿԻ Կ. Ե. ԺԱՄԲ 1.30-ԻՆ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՔԱՐՊՈՒՆ ՄԵՋ

ՀԱՆԴԻՍ—ԽՆՁՈՅՔ—ՊԱՐԱՀԱՆԴԻՍ

ՆԻՒ ԵՌՐՔԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

1929, ՄԱՐՏ 24, ԿԻՐԱԿԻ

ՆԻՒ ԵՌՐՔԻ ՀԱՅ ԱՌԱՔ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՄՐԱՀԸ

221 ԽԱՐ 27րդ Փողոց

ՀԱՆԴԻՍ—ՀԱԻԿԹԱԽԱՅԴ

ՇԻՔԱԿՈՅԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

1929, ԱՊՐԻԼ 7, ԿԻՐԱԿԻ

Մանրամասնութիւնն Տեղույն Վրայ

ՊՐՆ. Խ. ԵՐՔՍՈՒԽԵԱՆԻ ՎԻՃԱԿԻ

Մօտաւորապես հինգ տմիս կ'ըլլայ որ Պրն. Խ. Եօք- ուուեանի հիւանդ վիճակը տեղեկացուցած ենք իր Ամերի- կաբնակ ազդականներուն եւ ծանօթ հայրենակիցներուն։ Մակայն ցաւալի է ըսել որ տակաւին ոչ ոք պատասխանած է մհր դիմումներուն՝ դարման տանելու այս հիւանդին, որ իր երկու գաւակներուն հետ շատ նեղ գրութեան մը մատ- նուած է։

Վերը. Միութեան Մարսէլլի Մասնաճիւղը նկատելով որ պարապն է Ամերիկային ուեւէ օգնութիւն ակնկալելով, ստիպուած դիմեց տեղւոյս հայրենակիցներուն, որոնք սի- րայօժար մասնակցեցն բացուած նուիրատուութեան եւ գոյացուցին 555 Փրանքի գումար մը։ Այս գումարը Մա- նաճիւղիս կողմէ յանձնուեցաւ Պրն. Խ. Եօքսուլեանի։

Պրն. Խ. Եօքսուլեանի վիճակին նկատառումը կը յանձ- նենք կեզր. Վարչութեան ուշադրութեան՝ խնդրելով որ քիչ մը տեկի հոգածու ըլլայ մէկ հիւանդներուն եւ չքաւոր- ներուն հանդէս։

Եռուիրատուներու ցանկը հետեւելին է — Յ. էկինեան, Յ. Թէլլօհան, Պ. Տարդունեան, Նիզամեան եղբարք, Մ. Մլիեան, Վ. Վարդականեան, Խ. Տէր Պետրոսեան, Ս. Նա- ձարեան, Մ. Նզգիեան, Տիկ. Խ. Զագրմանեան, Տիկ. Մ. Դաւիթեան, Պ. Եշիկեան, Ն. Կարապետեան, Տ. Պալտու- սարեան, Խ. Բրուտեան եւ Ն. Մակուտեան։

Մարսէլլի Մասնաճիւղը իր խորին չորրակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն։

Պ. ՏԱՐԱՆԻՆԵԱՆ

Մարսէլլ, Յունի. 20, 1929

